

Оссолінські колекції.

CD – диск виконано в рамках угоди укладеної з квітня 2004 р. між Львівською науковою бібліотекою НАН України у Львові і Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві.

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów. Zespół
(fond) 5.

REKOPISY BIBLIOTEKI ZNIO

5906. „Przełożenie Najjaśniejszemu Cesarzowi Wszech Rosji z okoliczności emencytacji stanu
gminnego podane. Według francuskiej edycji drukowanej w Paryżu 1858 r.”. *XIX w. S. 14.*

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

MANUSCRIPTA
INSTITUTI OSSOLINIANI

I. 5906

5906

1

Przekazanie

Najjaśniejszemu Cesarzowi Wszech Rosyi

z okoliczności Emancypacji stanu gminnego

podane.

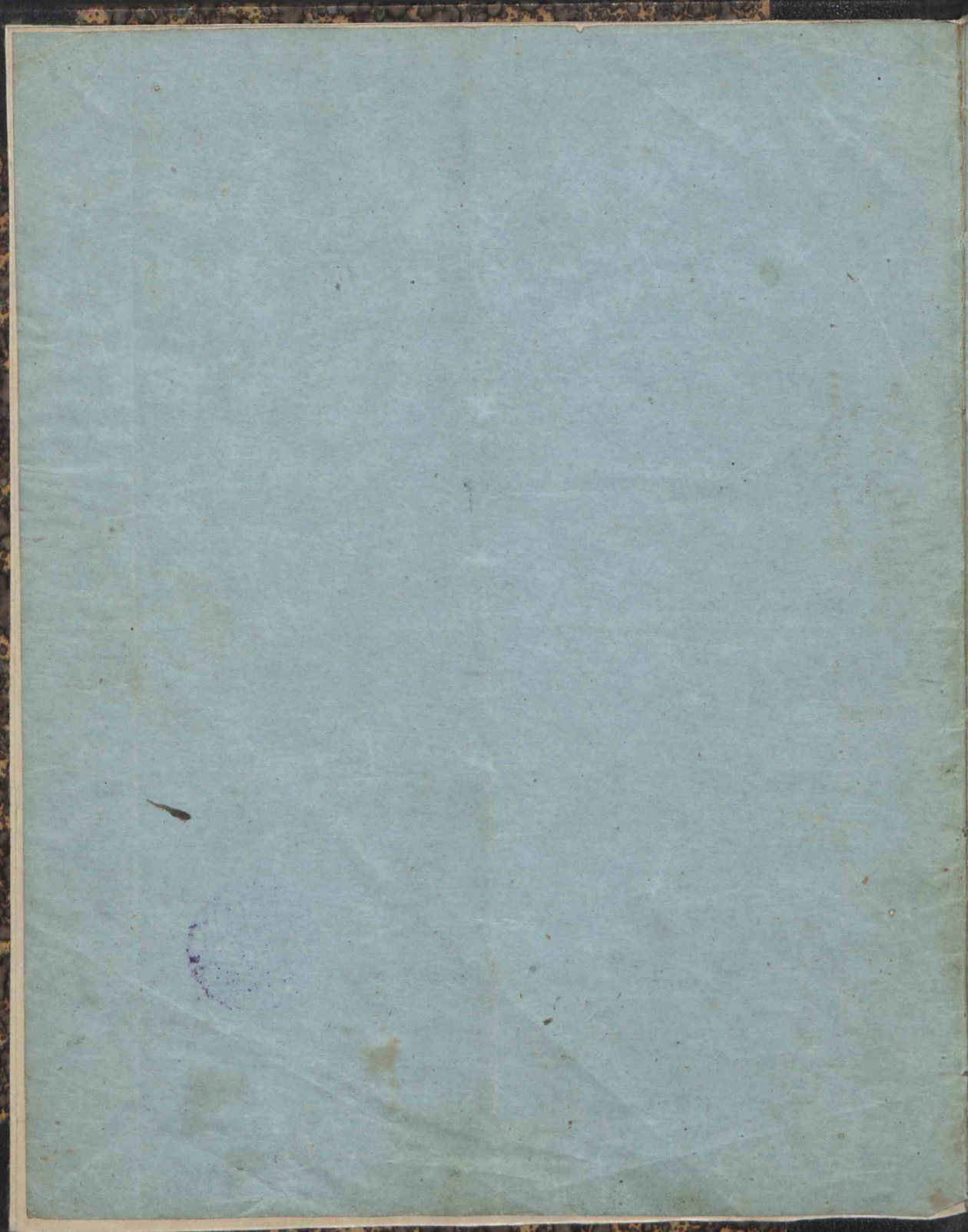
5906

Według francuskiej edycji

Drukowanej w Paryżu

1853 r.

Protestowanie

Rajjasiniejemu Cesarzowi wsrzech Koppji
i obywatelności Emanypacji stanu gminnego
podane.

Rajjasiniejery Panie!

Walka przeciwko despotyzmowi stała się nowożytnego społeczeństwa potrzebą;
— potrzeba słuszną, jako nieporozumieniającą okres myśli, a sięgając odwołania do
zaprowadzenia się wolności, zastanawiania się nad stanem, naturą i rozwojem swym.

Je należy w prawdzie do mało znaczących tej sprawy zagadnień; natomiast wszelkie, i
oto stał odważona nauka doświadczenia:

Oświadcz się wolności z tych wzniesłych sfer pochodzić, gdzie nigdy jej głos się nie odezwał;
— nie ufaj wdrożeniu społeczeństwa i rozkazu monarchego. — nie bądź się wiara w pojytwość
mas, a mniej jeszcze w gwałtowność rząd ludzkich i w dobre ich zamiary.

Wstrząśnięciem tej nauki i nie ledwie tego. Lipte się goście dostatecznie sprawiedliwą beznością
ustrojonym do dokonania się przedmiotu wiele zimnej rozwagi wymagającego a mało entuzjasmu.

Uciżamiam tu wszelkie rozważania się w esulogę, a mniej jeszcze w polemikę; mniemam
nawet że w obec czynności konanego, wszelkie poszukiwania są niepotrzebne, a wyprawy zbytne.
Wielkie słowo Wolności zabrano w Koppji, i nie czeka żeby najlepsze rozumowania zapadł
jego powściągnięciem zbrodli,

I drugie z strony już sam tej sprawy rozbiór rewolucyjnego już pochodzenia, a jeżeli się nie
myli, nie chciałby Rajjasiniejery Panie gdy budzić rewolucję, a żeby to starał się Ribi dostateczli.

Ogranicz się więc na pewnym prawie umiarkowania i esulę, do wybitnie myśli niezagrożenie

należącem — i w granicach prawa tego zamknę się jaknajściślej.

Wzrost Cesarstwa nasz ogromnie odciążający państwo, a tak skłonił do despotyzmu
republice, iż teraz nikt nie śmiałyby wyprec słowa emancypacja — gdyż byłoby sam
nie wyrówni.

Wzrost cała Europa nikt odżył, wojna krymicka powstała w zapomnienie.

Ale zdania parostaty rozdzielone!

Wzrost Europa, że wiele innym ubiegająca się idealami jak ten który się dziś
najmiej, Europa co nadziei z całego świata uprosić swego wolności swawolę za nadanie despotyzmu
mówi, sama z podziwem a miłe z porażeniem czeka sobie pytanie, jakże goryczy może
opowiadawca samowładnego a sobie monarchy do powzięcia swego despotyzmu popędem kłopotliwici —
jestli, mówiono, niegdyżowi na przyszłość, zastąpieni, błąd albo fatalności.

Podobno, powód widocznie fenomenem wziętego iż nam dziwnym, my jednakże inne uczulimy
wrażenie, i z gwałtownością schyłkowym światem przed samowładną, wreszcie kopyci, wódczym
lady nieznajomości drogi do więcej jeszcze niżej tego celu, do lemi obciążonej, której zaledwie we śnie
pomyślić się może.

Przebiegiem i niedawno jeszcze obecnym stanem było wzięciem tak utrudzenia, wole tak
porównanie pomiędzy wachaniem a rachodem, że na pierwszym wzięciu było prawa niepodobnie
pomyślić do sprawiedliwego ocenienia wreszcie.

Wzrost mimo Patwoni i jako tak narwana w Europie opinia liberalna wzięcia ubieżć się
dosta, coar więcej rozwidnie się na świecie, dziś można już zdać sobie sprawę z wzięcia i wartości ich
rozporządzenia.

Dwie sprawy wzięcia będą wzięciem honoru Waszej Cesarzkiej mości:

1) że umiaste uprosić krajem swego zyczenia.

2° że pyjątes' iś odważnego natchnienia zaleta leży ciałkowinie w przekonaniu o jego potrzebie.

Przy tym punkcie obatajē kufasera, repozycyji bowiem niemożna iē w podobnych upodobiniaz
miedko wiedz' w puzg wiazyc' iē natchnienie, a radziej jierice knalaro iē do objawienia iē
tak epizoznie w czasie.

Ale ni dotyc' chieci' dobra, potrzeba mōdzy je wykonać; poniewaz' iē kwestya ktora, umowiz
jeł rewarom socjalna, polityczna i administracyjna, wiez' wygłō po natchnieniu Turcji i opadly omie
wzplywosci i niedowierzenia; — bo Najjasnijszy Panie, ja ni potonuje jako potacery chesć zgoda
wolnosci bez rzkojmi, i despotyzmem bez granic!

Pragnę wytkonacery si jasonij'.

Nasz, Najjasnijszy Panie, niedes' ezalichetna samiaru; kes' mieno dobra chieci i wozuchwatacy
• Turcy, ka jierwazyom krowkiem w tym nowym zarwadzie spotkiesz, dwa czynniki tak wyzyczne i tak sobie
pzeunione iē nietylbonie potracie si musze.

Panstwo de ktorego despotyzm jeł tradycyja; zym wyprawlony de ktorego wolnosci niemożna
jeł strawa, czy jier wazem jieden namiod komiesciē iē ebotaja? czy potraci chieci chwytoswa
pzeunio wyzobnemu potacery iē niezogryjacielowi, ezalichie, a potem iē jier zgodnie?

Diwne, niebezpieczna wstade!

Jedro z dwuzje: albo panstwo pochloni mafzy, a wtenares nastapi jowowit do niewolnictwa
i despotyzmu; albo jowes niē odbrzydłone pzeantanie byj' tem cziem jeł, xjani iē eten orecy
niernony j; woz wielo goradzony mozi / rewolucyja, i wozylkimi walki i pzeuroty ewemi.

Tak jeł, Najjasnijszy Panie, porucil' sobie powiedzie iē Demokryt jeł iē ktora zgodnie
ni nalezy: kadziej' dai jier niemożesz rzkojmi ktorejone ma prawo iē jier D. P. iē, a wdmowic' jier

nie jestes w stanie! Wolność tak potrzebna, tak podobna kiedy jest wyjątkiem prawa powszechnego,
jest tylko niedorzecznością w ustach Turów, gdyż obudzi namistności których rezultatów nie potrafi!

Cesarz Karol piąty, aby takim sławą przesycony mógł być przed samą abdykacją, powiedział:
"Niewolnicy, przy których mi się udeżyłi wesoła, umiście chcieliby być wolnymi!"

Ale wesoła Cesarzowa może nie jestes w tem położeniu, i podobna myśl Jezus się nie nasuwa.
Wolność, jak kiedy wyjdzie uczucie, ma swój ustypliwosci, swój zgodności; przywiderzeniem
panującego ona być nie może. Dorybiając się zaś kosztach jaśminowy wiesz; obraca nieśli
Ladowalnia.

Emancypacja przeto stem gminnego jest udział, tak Turów, udział wictorie arabskiej,
ale niebezpieczna; ta bowiem udział nosząca (i rolę, której w naturze swojej nie ma), która
precyzyjna jest Turów położeniu i nie stosowna do zasad porządku (i ich reprezentowanych w świecie.
Każdemu jego udziału pozostawienie, Turów jest, bez względu na własne chęci, umiarkowanie
a nie emancypować ludzi.

Tak to jest prawda, iż samo widzenie się Turów w tej sprawie czyni ją udziałem lub nieudolną.

Mówię udziałem, bo sam siebie partem nazywając, jaki sobie nakreślił plan do wykonania? Któremu
systematowi dajeś pierwszeństwo, i jakiego punktu porównasz Turów reformy i ich organizację?

Jedni idzie tylko o emancypowanie chrześcijaństwa, o wyprowadzenie / według przyjętego wyrażenia /
pracy ludu, po iż mu ta rozprawa ma własności nadana; te kilka mózgów lieni, które przegromią
mi owe chęć i bajki, na których chrześcijaństwo wyprowadzone, emancypowane, najidzie się więcej niż
kiedykolwiek niewolnikiem. Niewolnikiem i ofiarą sąrami wszystkich niedorzecznych udziałów
w jego imieniu bez niego rewastyfikacji i bez rozważenia nawet jego udziału w tym posiedzeniu.

Owo wolny, emancypowany człowiek, będzie miał przynajmniej prawo przyjęcia lub odmówienia?
 - Nie. Ci którzy, wstąpiwszy bezdaru, wstąpił pod waszemi wstąpić wyzuczenia się całej wolny,
 woli; kosztami wstąpiłami pod waszemi to nie będą mogli oni zgodzić, ani odstąpić, ani
 podzielić, ani rozdzielić swojego nadania; obowiązani po większej części są w zastaw przyjęcia
 swojej, przyjęcia kilku pokoleń, ażeby zapłacili przez ten niezły i nabytek.

Proszę o zamieszczenie w tych wszystkich sprawach z sobą świadków!

Proszę się już, Najjaśniejszy Panie, że sam nie przewodniczył przy wstąpieniu przyjął
 w imieniu legatów lub stopniowaniem niewolnictwa chłopów podległych posiadłościom
 waszym i uposażeni cesarskich.

Chcesz zapewne zostawić sobie czas do namyślenia.

Ale to nie wystarczy.

Powstaje mi iż zagroda, jakkolwiek by była, ma należeć do tego kto w niej mieszka, i
 że taka jest wola monarcha, — zagroda; ale kto by upoważnił do rozporządzenia nią; ażeby
 ta zagroda nie była prawnie i rzeczywiście własnością pana miejscowego? Wszakże rozporządzenie
 całej posiadłości jest naruszeniem własności, jest samowolnym porządkiem w ustawie społecznej,
 które należy do wyobrażeń ludzkich, a nie do woli.

Jeżeli własność jest narużona być może, stać się może niebezpieczna, być może? Jeżeli jest
 zgłoszona że podobny zamach się nie powie?

Otoż, Najjaśniejszy Panie, widząc niebezpieczeństwo samowolnego wstąpienia Monarcha
 na taki postawiony wyrok, i tak wieloletni majrey nakłonił, może każdego czasu, posiadając
 20 milionów chłopów do emancypowania, powiedzieli mi: „Jesteście wolni, taka jest wola moja.” Do

prawa mu świąt, bez obawy nigdy go mieć.

Ale jakże się do niego nie godzić; gdyż nieprawidłowości zaprowadzić prawnie wolności, wydrzeć jedynemu sta rozpoznania drugich warunków, jestto świadczyć sobie potokiemie sprawy najbardziej poręcznymi mi kłopoty.

Sta prawnie wolności, ugoda wolna będzie powinna i trwała; ale te wszystkie urządzenia socialne, względem których rozstrzygnięcia publiczne już nie mogą wyprokować, z jakiegokolwiek one pochodzą źródła, prowadzą tylko do nieporządku i ujaśnienia.

Leżąc dajmy że ten środek jakkolwiek dowolny, nie się w całym państwie, i że w obój chęć lub przymusu owe do miliona wojtków wypracowanych niewolników, rade być nowego kambrizacji, że tak powiem, w rozmiarach na resztę życia.

Czyż nie, Najjaśniejszy Panie, że nie dajmy się poddać temu kłopotliwemu je spokojowi? —
Cudo mnie, śmieję otem wątpliwość.

Nadejście chwila w której sobie powiedzą: Jesteśmy wyzwoleni, emancypowani, czemuś więc nie jesteśmy wolni? Różnica jest tylko przysięgą, nierówności stanów nadużyciem, prawo nami rozstrzyga nieprawidłowości. Potrzeba nam zatem praw cywilnych, potrzebujemy praw politycznych.

Jżeli tego nie wywołamy, to się znajdzie stany którzy ich do odwołania się, w ten sposób skłoniamy, co nie będzie wcale naszym rozpatrywaniem.

A coż wtemczas im odpowiedź?

Deiśnaby sobie wyobrazenie o rodzaju rdzowiczym utworzył, ktoby miał na to się powiedzieć ludzom: Jesteście wolni, i nie sprawdzić żadnej emacy w ślad tej wolności? Nie, Najjaśniejszy Panie, reforma socialna dokonana być nie może z kłopoty choćby jedynej klafcy

bez nadwzięcia zarazem dawniejszych instytucji, i bez najmniejszego udziału w ofiarach
ze strony tych nawet którzy pierwszy dali do niej pochop.

Podobnego rozczarowania wcale przypuszczać się nie godzi, a przecież znajduję takowe
w Turciskich wyprawach, w Turciskich dowodach, i w wyłożonych dotąd pismach, emanujących z ust
gminnego w Rosji dotychczas.

Przypomnę z uwagą Utkiną Turcję, persowską wadom ministrów Turciskich dokumentów, a
dotąd nie wiem jakże w nich zapowiedział kadawdy. — Kawiatają one potężną ilość przegięsów
do uszczuplenia praw, do podważenia tej własności którą tak hojnie szafujecie — ale
o prawach cywilnych, o prawach politycznych, ani słowa.

Ciekawą atoli rzeczą byłoby wiedzieć jakże będzie pobudzenie swobodnego umysłowanego człowieka
w Rosji. Wysłuchali on prawo wychowywania swych dzieci, uświelenia myśli swich przez pismo,
zmieniania miejsca pobytu; kawiowania słobów matczynskich z kobieta własnego wyprosu? Czy
znajdzie opiekę dla swojej wolności osobistej, dla własności swojej; czy nie będzie podlegał polityczności,
uświeleniu, wygnaniu, samowolności? — Wytknieni jego religijne kwestionowanie — czy
do wszelkich godności i uszczupień przystąpi mu dozwolony? — Będzie on miał prawo kawiowania
& podatków którego opłaca, & syna którego na urząd przystąpi; a także obroni go prawo dostatecznym posrekiem
redakcyjnym władzy i dokuczanom jej wyzyskiwaniu?...

Nie; — coż więc utakim razie znaczą emanujące?

Już ja na powrót odpowiadziatemu w tym względzie wrócić. Jestto przedsięwzięcie
uświelenie, i tak opuszczane kadawdy przez public representationem, że gdyby nie było uświelenia władzy
się koniecznie nieuniknionem.

Tężeż waz, Hajsasniejery Denie, przesieci sie te mna do pozeciownego obowu, i zastanowi
ci chwiele w myśli nad losem najmniej uwzględnionej klasy; tej której stanowisko jest dotknięte
której ramiany myśli są Homaeone, i która na publicznej wystawione jest niebezpieczeństwo, jako
wskazując na robotę, luba wistąj słuszności która odpowiedzialna, nie jest, bywa zawsze postawion
własności do czynu i inicjatywy.

W samiej sprawie arshichte w Rosji nie reprezentuje osobnie w państwie klasy, mając, własne
tradycje i wspomnienia, postawienia, władzę monarcha, i zdobył wędąj chęci do postępfen
erak na europejskiej stronie; — nie jest ona ani Demna z praw ani ciotna z przywilejów europejskiej.
Rosyjska doznała losu powolnego, jest po prostu tem więcej, zrobiono, bez ducha rozporządzenia,
i bez inicjatywy; uniwersytet jest despotycznym rozporządzeniem.

Brakuje jej przede wszystkim tego poczucia siły i godności, bykrego niedyś uwzględnieniem
arshichte, które okropem kłosa europejskiej zdobył uwzględnienie uniata i od wszelkiego obrotu przy
własności.

W Rosji klasy arshichte, każdy magnat jest tylko zamaskowanym i bardzo mało wytk-
zawionym niewolnikiem, takim, dzięki instytucjom krajowym, musi on być konizygnie.

Poprzednio to, poczucie arshichte Rosyjskiej nie może być zawsze lekceważone, i uwzględnione; — ma
ona z siebie zapewnione kierunki w kraju, i niepodobna jej wpływać rozporządzenia. Lecz ona kłosa
europejskiej na wszystkich polach bitew przeważa, i jej to winna Rosja po większej części światu europejskiej.

Cóż uczyniono, Hajsasniejery Denie, dla wynagrodzenia jej wistąj? Jakich nadano jej praw?
Leczmy, — bo nie narzucano prawami trochę europejskiej tytułom, trochę publicznej uwzględnienia, które pada ułkan,
kiedy widujemy, że pomyślnie, maie wstąpić i uniwersytet.

Lecz nie tylko arshichte Rosyjskiej przestała przeważać od innych klas, ja widujemy, że

wyższe upoważnienie do posiadania niewolników, i czynienia tego wszelkiej możliwej
korekcyi, — prerogatywa niesłychana, a co więcej, niemożliwa, bez której mielibyśmy prawo
niektobyśmy niemal ewjja potrzeby i prawo bytu w samym śródziemnym wstępie oszabowij.

Samowładztwo musi mieć swoich wyzników i Durraków; z których się jednak nie powzięca
kierownikowo, i nie darmo nie czyni. Stosło niedawniotwem podanego gminu, Najjaśniejszy
Pan, optałci prowadzowi Twoi wyjątki przywłaszczenia ewjja, selschta w rozgrodz wyjątki
winy strzymada niewolników.

Ten spójnik, niezgdy ślaniem machiavela za dobra politykę ocenić się dać, może posza
Bibie być rozumnym i uniwersalnym, bez cemu go zastąpić? Ale jednak jakże to się dało od
niekiedy Durraka do ostrego rezerwa, samowładztwo nawet jest bardzo kiedy nie radawala
niektory.

Selschta widzeć się przebaczenia ewjja jedynie; i ostatniej prerogatywy, nie tegoż ewjja
niepłynieć bez wyznaczenia, utraci wyjątki praw ewjja, które w każdym innym kraju
stanowia, nie powinno być utwierdzone, ale nawet przetygo obywatela. Luqijona pora
wolności przystąpić one ją kawałi sta sibi, i w istocie być miada strażowni.

Ona Ci ewjja powie i Najjaśniejszy Pan, nim wypowiesz następn niewolników, darsnij
od wywołania nas samych, — do przynajmniej ewjja to jednoosobnie.

My kładamy żeby nasza godność jako ludzi uznana została, żeby nasza wolność osobista nie
podlegała samowładztwu, żebyśmy przestali być sierschta Despotyzmu;

- żeby utasność była niesłychana a konfiskacyja nieusona;
- żeby publiczność podatk i wykonywano prawa z przywłaszczeniem reprezentacji narodowej;
- żeby urzędni wstępy wykonywający byli odpowiedzialni;

Łeby wolności Druków nie lawicła więcej; do woli Ministra lub jego Delegowanych;

Łeby religija państwa wolności, wyznani były zastępcze.

Łeby & instytucyje maszyt, anikcja centralizacya administracyjna.

Jednym słowem, niewolnictwo albo wolność, oto nasze zadanie.

A co w ten czas, Hajjacińskiemu Dniei odzobniecz?

Powiedzą Ci zapewnie: że to wszystko jest tylko urojeniem, przesadą; tyle tylko udrzielony wolności ile nam się podobaa, a reszty jużda po dawonemu.

Błęd i utłuda!

Jest dziś kwestya wolności w Rosyji nie jest prosta zadania; pour wyprodenie niewolnictwa przeszedł ^{ona} w maszy. i stała się kwestya swiata. Od tej chwili więc, jestoś obowiazany, Hajjacińskiemu Dniei, do ustalenia i porzeczania wolności publicznych, do poprawienia nadzury: estwoy, administracyjnej i scharbowych, słowem, do porzeczania systematu cizów swoich i zaprowadzenia nowego systemu.

Czy zastanowiesz się nad tem, Hajjacińskiemu Dniei, czy ewentualnie skłaniasz się do tego?

Kierar stypredem mówiących: Rewolucya mała nas niepokoi w Rosyji; nie ma tu wrażeń samych figuristów co na kachadzie, a gdyby nasza wybuchła u nas, całkiem porozumowanym postępiłoby totem. — Wszakże to juchodzi rozczereenie? wiadomo & składowania że w każdym uorganizowaniu społeczeństwa, nie potrzeby, ale namistnowie podwaga, rewolucya. — Byłoby przypadkiem namistnowie ludów słowiańskich, odmienne od namistnowie imyż narodu, i czy można przypuszczać że wapa słowiańska jest na wyjątek wrodzie ludzkiem podziawona?

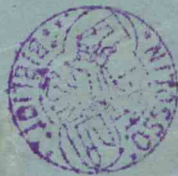
Alci, — lawie, chiwoe, temata i okruicentwo zachowawczy si nadto czesto niemię Rosyjska, jest czesto obowiazkiem każdego maszygo arlowiska, wokracał miobzyciowictwo; republiki muu polki was jiszczu.

Wniochi wygrywajze & tych uwag, moie nader & mił strony zachowawczych, waja, mi się bądzo

naturalne. — Iż wyętpujesz z samowładztwa do utworzenia wolności, je ras protestuje
 w imieniu wolności; bo nikt tworzyć wolności nie może, ona jest utworzoną wiekino, abybyra
 wola ludzkiego, powinna być zawsze wynikiem potrzeby ogólnej umyślowo, pewnego równowazenia
 idei; — inaczej jest państwa albo uducha, pojedyncza bowiem kariego inicjatywa może być
 omylem w zastrowanie jej zasad, i pomimo metz przez niedolnosci w nie utrafienia.

Na drugiej stronie, wadha reforma socialna wyplada na krosyjsi reformatora, a
 poniewaz Turzycy Anaczenia Monarcha nie może na swoj wstany silki się upadla,
 wazq wiez ze w tem zachodzi nieporozumienie, i dlatego puzarano się waznej Cesarzkiej mości
 powiedzieci z pewnym przewidzeniem przyslosci:

" Najpóźniejszy denie, nie siej poronij wolności, bo atę krasno zla daja
 " inuwo, a to bez wstpania nie jest zamiarem Turzycy.

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1

62-002 Suchy Las

www.digital-center.pl

biuro@digital-center.pl

tel./fax (0-61) 665 82 72

tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.

Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.